

IK BEN NIET WIE IK WAS

*'Ze moesten inderdaad gaan, ik had het gezien
aan hun gezichten die langzaam veranderden
van die van kinderen in die van vrienden,
van die van vroeger in die van nu*

*En gevoeld en geroken als ze me kusten,
een huid en een haar die niet meer voor mij
waren bedoeld, niet zoals vroeger,
toen we de tijd nog hadden.*

*Er was in ons huis een wereld van verlangen,
geluk, pijn en verdriet gegroeid, in hun
kamers waarin ze verzamelden wat ze mee
zouden nemen, hun herinneringen.*

*Nu ze weg zijn kijk ik uit hun ramen en zie
precies datzelfde uitzicht, precies die
zelfde wereld van twintig jaar her,
toen ik hier kwam wonen'*

Zo luidt een gedicht van Rutger Kopland ('Vertrek van dochters'). Ook wie zelf geen kinderen heeft, kan zich mogelijk herkennen in het gedicht. Bij mij roept het verschillende gevoelens op. Een gelukkig gevoel, terugdenkend aan tijden die goed waren. De herinnering die voortleeft. Maar tegelijk een weemoedig gevoel omdat deze tijden voorbij zijn gegaan. Verdriet. Rouw.

O ja, ik weet natuurlijk ook wel dat er weer andere tijden zijn gekomen. Verschillende periodes wisselen elkaar immers af. Dat zal iedereen wel herkennen. Maar als je je op een overgang begeeft, de overgang van de ene periode naar de andere, dan is het meestal niet zo klip en klaar. Je kunt overspoeld worden door allerlei, vaak tegenstrijdige, gedachten en gevoelens.

Vanmorgen zou ik u, zou ik jou willen vragen om het een tijdje op die overgang uit te houden. Op de grens van de ene tijd naar de andere. De overgang van het ene gebied naar het andere. Ik kan niet beloven dat deze grensovergang makkelijk is. Maar misschien ontkomen we daar in de veertigdagentijd niet aan.

'Het was nog nacht toen Jakob opstond en de Jabbok overstak op een doorwaadbare plaats, samen met zijn beide vrouwen, zijn twee bijvrouwen en zijn elf kinderen. Nadat hij hen over de rivier had geholpen, bracht hij ook al zijn bezittingen naar de overkant. Maar zelf bleef hij achter, helemaal alleen' (Gen. 32,23-25a).

Alleen in de nacht. Uitgedoofd zijn de beslommeringen en prikkels van de dag. Wat rest is de nacht die onze ogen afdekt met een sluier. Johannes van het Kruis schreef over de nacht (waarin hij ontsnapte uit de kloostergevangenis): 'Ik had geen ander leidslicht, dan wat er in mijn eigen binnenste brandde.' En sommige kunstenaars leren het ons: de nacht waarin de inspiratie als een rivier begint te stromen.

Maar de nacht kan ook gestempeld worden door eenzaamheid. Er is geen afleiding. En we beseffen dat wie ons lief zijn, er niet *zijn*, of er niet *meer* zijn. We realiseren ons dat een tijd op zijn einde is. En de rusteloze eenzaamheid jaagt ons op. Het is alsof zij ons in een kamer heeft opgesloten, een kamer waar we door spiegels omgeven worden. De vloeren, de muren en het plafond weerspiegelen de ziel, de eigen geschiedenis, het ik. Beelden uit het verleden trekken voorbij. Maar door de spiegeling weten we niet of we het wel goed zien.

Als ik mijn leven anders, of beter had ingericht, was ik dan een ander geweest, of anders geweest? Deze vraag heeft Jacob zich wellicht in die bewuste nacht gesteld. De nacht als loutering, als spiegel. Nu ik een andere positie heb gekregen op school, of op mijn werk, ben *ik* dat nog? Wie ben *ik* dan, nu mijn dierbare is overleden? Ben *ik* een ander, nu mensen weten dat ik lesbo ben? Mensen benaderen mij anders nu ik een levensbedreigende ziekte heb, maar ben *ik* dan niet meer wie *ik* altijd was?

'En er worstelde iemand met hem totdat de dag aanbrak.'

Het vloeken, de boosheid, het uitschreeuwen van verdriet, de worsteling om een veilige plek te vinden, soms worstelen we er wat af. Die worsteling kan leiden tot een bestaan met weinig richting, weinig voldoening. Een 'is dit alles?' gevoel. Dan leidt de eenzaamheid van de nacht tot een ronddolen in een

niemandsland. De overgang wordt een land op zichzelf. Een niemandsland. Ons roepen verdwijnt in een landschap dat 'lucht en leegte' heet.

Maar in onze worsteling, in het klagen, in onze woede, kan er ook iets gebeuren. Iets wat ons stilzet. De nacht is opeens helder als glas. We beseffen dat ons roepen niet blijft rondzweven in het luchtledige, maar dat het ergens terechtkomt. Het komt bij I/iemand terecht. De eenzaamheid transformeert zich tot een P/persoon. Iemand die ons met zijn of haar lichaam zelfs zeer nabij komt. Maar die zich niet gewonnen geeft en zich verborgen houdt.

'Toen de ander zag dat hij het niet van hem kon winnen, raakte hij Jakobs heup aan, en daardoor raakte Jakobs heup tijdens die worsteling ontwricht.'

Een worsteling heeft, volgens mij, meestal iets van rouw in zich. In de spiegeling van de nacht, tijdens de worsteling, zien we, dat we niet langer zijn wie we tot dan toe waren. Er is iets dat ontwricht is geraakt en dat niet meer hersteld wordt. De gezondheid keert niet meer terug, de geliefde is verdwenen door het leven of door de dood. De tijd, die geweest is, komt niet terug. En dan beseffen we soms dat de 'ik' die ik voorheen was, anders zal zijn, voortaan. Het is niet alleen het leven dat anders is geworden, maar ook wijzelf zijn anders geworden. En we kunnen niet op oude voet verder gaan. Dan zouden we het bovendien op onze heupen krijgen.

Maar die verscheurdheid, dat besef dat ons leven is uiteengevallen in fragmenten, waardoor we de grenzen van het bestaan voelen, kan ook een verlangen wekken. Juist op de grens van het bestaan kan een verlangen groeien. Iets dat wortel schiet terwijl het nog afgedekt is met sneeuw. Het verlangen naar zegen, een verlangen dat er goede woorden over ons gesproken worden. Woorden waarvan we weten dat ze er ook zijn als onze zelfhulp trucs, of ons positief denken, niet helpen. Woorden die van een A/ander komen.

'Ik laat je niet gaan tenzij jij mij zegent,' zegt Jakob. De ander vroeg: 'Hoe luidt je naam?' 'Jakob,' antwoordde hij. Daarop zei de ander: "Voortaan zal je naam niet Jakob zijn maar Israël, want je hebt met God en mensen gestreden en je hebt gewonnen." (...) En de andere zegende hem.'

Een nieuwe naam, een nieuwe identiteit. Jakob, de hielelichter, de leugenaar, wordt Israël, strijder Gods. Jakob draagt zijn geschiedenis mee, maar die geschiedenis staat nu in een heel ander licht. Hij is een ander geworden. Zijn naam en zijn manke been zullen hem aan die overgang herinneren: het moment dat hij de grens passeerde.

Zo dragen wij in ons lichaam de tekenen en op onze ziel de sporen mee. De fragmenten die we op de grenzen van ons bestaan hebben gevoeld. En soms nog voelen. Ze kunnen ons terugbrengen in een land van eenzaamheid, een niemandsland, een land waar we moeilijk richting kunnen vinden.

Maar de tekenen die wij meedragen, kunnen ons ook helpen om onze kwetsbaarheid aan de ander te tonen. Zoals die ene Mens deed, wiens opgang naar Jeruzalem wij in deze periode gedenken.

Erik Olsman.